

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Teze diplomové práce

Turecká národní identita v Řecku

Bc. Kristina Bredárová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou utváření národní identity Turků žijících v Řecku. Cílem předkládané práce je získání subjektivní výpovědi dotazovaných, které budou reflektovat jejich pocity ohledně ztotožnění se s určitou skupinou. Stěžejní je odpověď na výzkumnou otázku - jaká je národní identita Turků žijících v Řecku, zda se cítí být přitahováni do turecké či do řecké skupiny. Neméně podstatné je také zjištění, jaké aspekty dotazovaných v jejich volbě identity ovlivňují. Diplomová práce tedy dává odpověď na otázku, jak se Turci v Řecku cítí, zda konstruují svoji řeckou národní identitu, nebo se přiklánějí k identitě turecké. Terénní výzkum probíhal při využití kvalitativních výzkumných metod, prostřednictvím narativních a polostrukturovaných interview.

Klíčová slova: etnicita, identita, náboženství, migrace, stereotypy, muslimská menšina, Řecko, Řekové, Turci, Islám, kvalitativní výzkum.

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na problematiku identity turecké menšiny žijící v Řecku. Klade si otázky, jaký je život této minority, jaké zde má tato minorita životní podmínky, jaká je legislativa, kulturní a politické zázemí a v neposlední řadě jak své postavení v této zemi vnímají samotní zástupci této skupiny. Stěžejní jsou pro práci zejména subjektivní pocity informátorů ohledně vzájemných vztahů s majoritou, kvality a podmínek života v jinoetnickém prostředí, dále také vzájemné odlišnosti a existence tendence k začlenění či integrační rezistenci k většinovému etniku. Práce rovněž uvádí legislativní zázemí a faktické informace ohledně řecké menšiny žijící v Turecku.

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je zjištění, jaké atributy vytvářejí národní identitu turecké menšiny žijící v Řecku z pohledu samotných aktérů dané kolektivity. Sledována je otázka, jakou roli při konstrukci národní identity dané skupiny hraje jazyk, náboženství, teritorium, tradice a kultura. Práce neopomíná zmapovat ani legislativní podmínky života menšiny a jejich postavení v řecké společnosti.

Vzhledem k tomu, že se práce zabývá problematikou konstrukce národní identity, bylo využito kvalitativního výzkumu. Bylo uskutečněno patnáct rozhovorů a dva rozhovory s odborníky. Jediným kritériem pro výběr dotazovaných byl dlouhodobý život v Řecku, věková hranice nad 18 let a pocitová příslušnost k „turectví“. Výběr informátorů probíhal metodou sněhové koule. Některé rozhovory byly uskutečňovány také během návštěv historických a sociálně významných míst muslimské minority v Soluni, Xanthi a okolí. Byl kontaktován prezident Turecké unie v Xanthi, s nímž proběhla schůzka a diskuse. Pro empirický výzkum byla vybrána technika sběru dat, nezúčastněné pozorování a kombinace narativního a polostrukturovaného interview. Pozorování je základní metodou sběru dat, která je používána pro potřeby terénního výzkumu. Nezúčastněné pozorování je takové, kdy je badatel pouze v roli pozorovatele. Společenské jevy jen sleduje, nezasahuje do nich ani se sám v ději neangažuje. Výzkumník by neměl aktivity iniciovat, ani je nijak zásadně ovlivňovat. Pokud si dokáže udržet odstup a poskytne kvalitní popis, napomůže tak čtenáři k pochopení studované problematiky v celé její šíři. Pro kvalitativní výzkum je přínosné zejména to, že badatel je schopen zachytit rutinní situace, o kterých se někdy informátoři sami nezmíní, protože si je neuvědomují (Švaříček, 2005).

Během narativní části informátor sám sdělí informace, které považuje za podstatné. Dotazovaný si tedy sám určí pořadí informací podle důležitosti a badateli tím naznačí, co je pro něj prioritní nebo co naopak nezmínil vůbec. Během narativního rozhovoru může informátor také objasnit skutečnosti, na které neměl do té doby tazatel připravené otázky. Předností narativní části je zejména její přirozenost a nenucenost. Může být „zahřívacím“ kolem, během něhož se dotazovaný uvolní, a samotné interview potom probíhá bez počáteční nervozity. Po narativní části následovalo polostrukturované interview. Tento typ metody sběru dat je typický tím, že tazatel vytvoří seznam témat a otázek, které chce dotazovanému položit. Jejich pořadí není striktně stanoveno. Badatel otázky může během rozhovoru dle potřeby měnit, například i v návaznosti na narativní část. Výhodou je již zmíněná volnost v kladení otázek, která navodí mezi tazatelem a informátorem důvěrnější prostředí, a tazatel tak může ve výzkumu lépe zhodnotit specifika každého dotazovaného. Nevýhodou může být, že tazatel zapomene ve výzkumu dbát na objektivitu a začne projevovat subjektivní postoje či klást návodné otázky (Reichel, 2009, s. 111 – 112).

Výsledky a závěry výzkumného šetření

Výzkum, který byl proveden v rámci diplomové práce, ukázal, že konstrukce národní identity Turků žijících v Řecku je velice komplikovaná a ovlivněná různými aspekty. Informátoři se cítí být Turky a sami sebe také takto vnímají, mluví turecky a vyznávají islám, který má pro ně velký význam. V některých případech ale identifikace s turectvím slábně a informátoři přiznávají řecký vliv – cítí se být Turky i Řeky, disponují tedy dvojitou identitou.

Všichni informátoři hovoří turecky a označují turečtinu za svoji mateřštinu, jelikož patří do jejich primární socializace, rodinného prostředí, a často ji ovládají na nejlepší úrovni. V průběhu školní docházky se začali učit řecky, ale velmi často s tímto jazykem mají potíže. Uvědomují si problémy, které jim nedostatečná znalost řečtiny způsobuje v každodenním životě, a vyjadřují obavu z budoucnosti. Někdo se bojí, že nesloží závěrečné zkoušky, jiný má obavy, že nenalezne zaměstnání. Někteří z nich jsou proto přesvědčeni, že své děti budou k řečtině raději vést odmalička, aby ony byly těchto komplikací uchráněny. Někteří ovšem větší prestiž přisuzují angličtině a jejich budoucí výchova dětí bude probíhat turecko-anglicky.

Sami informátoři často navštěvovali minoritní školy a třídy, které pro ně představují důležitý životní mezník; přestože zmiňují četné nedostatky minoritního školství, jejich vzpomínky jsou velice pozitivní. Váží si možnosti, že se mohou vzdělávat, a také toho, že je to „jejich turecká škola“. Právě školy v tureckém jazyce jsou místem, kde se uchovává turectví a soudržnost skupiny. Bývalí studenti mají elán a chuť napomoci ke zlepšení kvality výuky. Někteří si neumí, a ani nechtějí, představit studium v řecké škole – byť tuší, že by jim nabídla lepší pomůcky, učebnice i kvalifikovanější učitele.

Mnozí z informátorů se identifikují tureckou identitou, což ovšem nevylučuje kladný vztah k Řecku, které označují za svou rodnou zemi, za svůj domov. Kladou důraz na vzpomínky, rodinu a prožité dětství, které mají s daným teritoriem spojené. Nejvíce dotazované při jejich identifikaci ovlivňuje náboženství. Vyznávají islám a jeho roli v jejich životě posuzují pozitivně, někteří se díky němu cítí být „lepšími lidmi“. Nevnímají negativní předsudky a nesetkávají se s nimi, pouze ve dvou případech byla dotazovanými zaznamenána diskriminace kvůli nošení šátku. Lze konstatovat, že islám má pro informátory větší důležitost než národní identita.

I přes zmiňovanou fyzickou podobnost se Turci cítí být od Řeků značně odlišní. Je to podmíněno nejen vlivem jiného náboženství a životního stylu, ale také výchovou. Několikrát se ve výpovědích objevilo vyjádření „My jsme jiní“. Vnímání „My“ a „Oni“ – tedy Turci vs. Řekové – bylo ve výpovědích markantní, a to i v těch případech, kdy osoby ve své sebeidentifikaci stály na pomezí mezi identitou tureckou a řeckou.

Závěrem lze konstatovat, že konstrukce národní identity Turků v Řecku je velice složitý proces ovlivněn mnoha aspekty. Turecký jazyk coby mateřština, náboženství, menšinové vzdělávání, vědomí příslušnosti k turecké komunitě a vztahy s okolím jsou tedy důležitými faktory, které ovlivňují dotazované ve volbě jejich identity. Striktně se vymezují vůči „čistě“ řecké identitě a přiklání se buď jednoznačně k turectví, nebo přiznávají určitý, nikoli však zpravidla rozhodující, řecký vliv. Jejich život na pomezí těchto dvou identit se projevuje také tím, že zvenčí je skupině turecká identita často přisuzována, mezi samotné Řeky by přijati nebyli. Přesto je zde evidentní silná citová vazba na Řecko, které je jejich domovem a rodnou zemí, k Turecku tato emocionální vazba chybí. Rozkol mezi identifikací „já jsem Turek“ a zároveň „jsem doma v Řecku“ způsobuje u některých informátorů touhu konstruovat identitu dvojí – řecko-tureckou.

Vybrané zdroje

BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: CDK, 1999, 329 s. Politologická řada, sv. 5. ISBN 80- 859- 5952- 6.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Vyd. 1. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 352 s. Studijní texty (Slon), 51. sv. ISBN 978- 807- 4190- 537.

Ethnic groups and boundaries: the social organization of culture difference. Editor Fredrik Barth. Boston: Little, Brown and comp., 1969, 153 s. ISBN 08- 813- 3979- 2.

EVIN, Ahmet O. *The Future of Greek Turkish Relations. Southeast European and Black Sea Studies*. 2005, vol. 5, issue 3, s. 395- 404. DOI: 10.1080/14683850500161305. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14683850500161305>

GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: Vybrané eseje*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 565 s. ISBN 80- 858- 5089- 3.

GELLNER, Arnošt.: *Národy a nacionalismus*. Praha: Nakladatelství Josef Hříbal, 1993. ISBN 80- 900892- 9- 1.

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Vyd. 1. Editor Miroslav Hroch. Překlad Alena Bakešová. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 451 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 29. sv. ISBN 80- 864- 2920- 2.

ONSOUNOGLU, Ibrahim. *Critique of Minority Education: The View of the Minority*. 63 *Synchrona Themata*. 1997, 61 – 64.

PETRUCIJOVÁ, Jelena a Marek JAKOUBEK. *Multikulturalismus, kultura, identita: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 1. Překlad Tereza Kuldová. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005, 66 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 80- 736- 8083- 1.